

SHARI J. RYAN

Familia
de la
Auschwitz

Traducere din limba engleză de
ALINA BĂLTĂC

UNU

JORDANNA

4 IANUARIE 1942 – HAMBURG, GERMANIA

Cu optsprezece luni în urmă

MI-AȘ DORI CA ACEȘTI PEREȚI FRUMOS TAPETAȚI – într-un roz pal, cu flori albe, vesele – din dormitorul meu să blocheze mai bine zgomotele. Am prins pe ei desene și decupaje din reviste ca să mai adaug un strat izolator, dar în zadar. Sunt cu adevărat norocoasă că nu împart camera cu fratele meu, Max, însă asta nu înseamnă că vreau să-l aud pe el și pe prietenul lui, Alfie, turuind la nesfârșit despre o colegă de-a lor de la școala duminicală. Max, care e cu doar doi ani mai mare decât mine și care nici măcar nu a avut vreodată o prietenă, îi dă sfaturi lui Alfie. Cum poate el să dea sfaturi când nu știe nimic din proprie experiență? Poate că pur și simplu au rămas fără subiecte de discuție, din moment ce Alfie se află tot timpul aici.

— Spune-i pur și simplu că ți se pare frumoasă și invit-o la teatru vinerea viitoare pe seară! Poate are o prietenă, iar eu aș putea să vin cu voi, îl aud pe Max spunând cu entuziasm.

— Jordanna!

Lilli, cea mai mică dintre noi, copiii familiei Bergmann, îmi rostește numele ca pe o afirmație, nu ca pe începutul unei

întrebări. Stă rezemată de două perne pe patul ei, aflat în cealaltă parte a camerei, pieptănându-i părul castaniu-închis al păpușii sale de porțelan. Păpușa seamănă cu mine și cu Lilli, cu ochii ei mari și căprui, genele lungi și închise la culoare, tenul deschis și obrajii rumeni. Lilli îi periază părul atât de des, încât mă întreb cum de păpușa încă n-a chelit.

— Da?

— De ce ești mereu atât de morocănoasă când Max și Alfie se joacă și râd?

Lilli are șase ani și nu ar înțelege de ce mă deranjează zgomotul constant din camera lui Max.

— Nu sunt morocănoasă. Doar că e greu să mă concentrez când fac atâta gălăgie.

— Atunci, de ce zâmbești mereu așa de larg când Alfie e în camera noastră și face prostii?

— Ce tot zici acolo? o întreb, simțind cum mă îmbujorez.

— Asta, zice Lilli și chicotește. Ți se înroșesc obrajii ori de câte ori vorbește cu tine.

— Prostii!

— Păi nu știi cum să săruți? răsună vocea lui Max prin perete.

Asta e picătura care a umplut paharul. Mă rostogolesc jos din pat și o pornesc cu pas hotărât prin dormitorul nostru, ies pe hol și ajung în fața ușii închise a lui Max, apoi bat.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Max printre hohote de râs.

Împing ușa și îl găsesc pe Max stând pe marginea patului, iar pe Alfie așezat pe scaunul de lemn de la biroul lui Max, ținând în mână unul dintre vechii ursuleți de pluș ai fratelui meu. Râd amândoi așa de tare, că nu știu cum de mai pot să respire.

— E trecut de ora opt. Sunt obosită și nu mai vreau să vă ascult gălăgia, le spun. Îi arăți lui Alfie cum să sărute un urs?

Întrebarea ar trebui să sune amuzant, dar nu cred că-mi iese.

Părul des, castaniu-ciocolatiu, al lui Alfie îi cade într-o parte pe frunte, în timp ce privirea i se oprește asupra ursulețului. După o scurtă privire înapoi spre mine, aruncă vechiul animal de pluș pe patul lui Max.

— Ar trebui să plec, spune el. Tata a spus că trebuie să mă trezesc devreme mâine ca să merg la Biroul de Emigrări cu el și cu mama.

— Emigrări? întreb. Pentru ce?

— Din același motiv pentru care sute de alți oameni stau la coadă acolo în fiecare zi, răspunde Max, ridicându-se de pe pat și apropiindu-se de mine.

Îmi aruncă privirea aceea frățească, cea în care ochii i se măresc. Apoi rostește pe mutește cuvântul „Stop”. Max pune mâna pe clanța ușii și se uită de sus la mine, așteptând să ies din cameră. Cum ar putea vreunul dintre noi să plece din Hamburg? Tot ce pot să gândesc e că Alfie și familia lui plănuiesc să părăsească Germania. Nu au cum să plece! Eu nu l-aș mai vedea niciodată pe Alfie. N-ar fi trebuit să intru aici ca o furtună. Nu vreau să plec. Max ar putea să facă mai puțin zgomot și asta ar fi în regulă, dar nu mă deranjează să-l aud pe Alfie râzând.

— O să vorbim mai încet până pleacă. Scuze că te-am deranjat!

Înainte, m-aș fi luat la hartă ca să mai rămân, doar ca să fiu sora mai mică și enervantă, așa cum are obiceiul să mă caracterizeze mereu, dar acum mă doare stomacul, iar inima îmi bate nebunește. Aș putea să plâng. Mă retrag, iar Max închide ușa. *Nu poate să plece.*

Mă pregătesc să mă întorc în dormitorul meu când aud vocea joasă a tatei venind din camera de zi. Mă furișez pe

hol, calc peste singura scândură de lemn care scârțâie și-mi lipesc corpul de perete ca să ascult discuția.

— Înțeleg că nu astea au fost exact cuvintele lui, dar a spus că subiectul a fost tratat cu foarte multă discreție, zice tata aproape în șoaptă.

Știi prea bine că n-ar trebui să trag cu urechea – până la urmă, nu m-a ajutat deloc mai devreme cu Max și Alfie –, dar, dacă nu o fac, nu o să aflu niciodată ce se întâmplă, pentru că mama ar prefera să păstreze toate relele lumii un mister pentru noi.

— Atunci, ce ar trebui să credem? întrebă mama.

Tata expiră adânc și își drege glasul.

— Păi, a mai pomenit și de un raport publicat recent la Minden care descrie procesul de deportare a evreilor în vagoane pentru vite la Varșovia, de unde apoi sunt trimiși să muncească în fabrici. Iar dacă nu pot să muncească... dacă sunt bătrâni sau bolnavi...

— Dacă sunt bătrâni sau bolnavi... atunci, ce? îi reia mama vorbele cu un nod în gât.

Tata își drege iar glasul, semn clar că nu vrea să mai adauge nimic. Nici eu nu cred că vreau să aud mai mult. Știam că mi-ar fi fost mai bine să nu ascult, dar acum e prea târziu.

— Raportul spunea că sunt împușcați dacă nu sunt capabili să muncească.

— Asta se întâmplă deja și aici. Cum poți să fii sigur că nu avem de ce să ne temem? Ce-o să facem? Nu putem să stăm pur și simplu aici și să așteptăm să ni se întâmple și nouă...

Urmează un moment de liniște, iar mușchii mi se încordează, așteptând să aud ce crede tata.

— Dalia, înțeleg această teamă neîncetată de necunoscut. Și eu o simt. Dar chiar astăzi fostul meu ofițer superior m-a asigurat că imunitatea mea – adică a noastră – când vine

vorba de deportările evreilor e încă valabilă. Sunt un veteran de război decorat, am luptat pentru această țară, evreu sau nu, și sunt descendentul unei căsătorii mixte. Ambele statute ne vor proteja.

Nu demult, mama mi-a explicat legile de la Nürnberg privind ascendența mixtă folosind o diagramă și arătând ce „grad” de iudaism are familia noastră, deoarece legi diferite li se aplică unor grade diferite. A spus că tata e pe jumătate evreu, dar, pentru că s-a căsătorit cu ea – care are doi părinți evrei –, statutul lui nu mai e considerat mixt, ci doar evreiesc. Apoi noi trei ne-am născut cu șaptezeci și cinci la sută sânge evreiesc, ceea ce face ca pur și simplu toată familia noastră să fie evreiască. Nu cred că tata are de fapt vreo formă reală de protecție, din moment ce părinții lui provin dintr-o căsătorie mixtă...

— Leo, știi bine că asta nu-i adevărat. Ca familie, suntem evrei.

Tata pufnește frustrat.

— Știu. Mă agăț de orice fir de speranță, dar ne putem baza măcar pe imunitatea mea din Marele Război.

— Cât va mai dura până când și restul evreilor din comunitatea noastră vor fi duși în vagoane pentru vite? Întrebă mama cu o voce tremurândă.

— Scumpo, oricât de egoist ar suna, atenția mea se îndreaptă asupra ta și a copiilor. Îmi fac suficiente griji pentru voi toți. E greu de prezis cât de îngrozitoare ar putea deveni lucrurile aici pentru alții. E o idee înspăimântătoare și-mi pare rău, dar trebuie să stăm cu capul plecat, să respectăm regulile și să ne rugăm că va fi de ajuns pentru a fi cu toții în siguranță.

„Să ne rugăm că va fi de ajuns”? Tata nu s-a bazat niciodată pe rugăciune. A rămas mereu de partea faptelor – așa cum a spus de nenumărate ori de când mă știu.

— Copiilor nu trebuie să le povestim nimic din toate astea. Nu va face decât să-i sperie, spune mama.

— Evitarea nu ajută. Trebuie să înțeleagă ce se întâmplă în jurul lor. Știi că sunt școlarizați acasă de ani buni, în loc să meargă la școala publică, pentru că sunt evrei. Adevărul devine din ce în ce mai imposibil de evitat.

Mama își trage nasul.

— Sunt mama lor. Vreau să-i protejez de toate astea, dar în schimb simt că îi țin captivi în acest apartament ca pe niște prizonieri. Jordanna își pierde anii adolescenței și se îndreaptă direct să devină gospodină, alături de mine. Eu îmi doresc mai mult pentru ea. E atât de inteligentă și de puternică, iar ideea că pentru ea restricțiile vor deveni tot mai severe îmi frânge inima!

— Seamănă cu tine. Puterea ei o va ajuta să treacă peste toate până la capăt, spune tata.

Cu un hohot disprețuitor, mama ripostează:

— Și care e, mai exact, capătul, Leo?

O palmă izbită de canapea e semnul ei inconfundabil de furie. Întotdeauna lovește canapeaua pentru a-și puncta întrebarea, înainte ca tocurile să-i țcănească zgomotos pe podea.

Mă grăbesc înapoi în dormitorul meu, știind că ar putea să se retragă furioasă în camera ei. Mă închid înăuntru și o găsesc pe Lilli adormită, cu păpușa prinsă sub braț și cu peria de păr pe podea. Îi trag pătura peste cămașa de noapte și sting felinarul care oricum oferea un fir de lumină, lăsându-mă în întuneric, doar cu gândurile îngrozitoare la vagoane pentru vite, muncă forțată și oameni împușcați ce mi se învârtesc neîncetat în minte.

DOI

DALIA

14 IULIE 1942 – HAMBURG, GERMANIA

BOCĂNITUL RITMIC AL CIZMELOR RĂSUNĂ PE STRĂZI, iar o teamă neconținută ne umple zilele din zori și până la apus. De la fereastra apartamentului nostru, urmărim patrulele Gestapoului îndreptându-se în toate direcțiile, uni-formele lor întunecate potrivindu-se cu starea sumbră a orașului. Fiecare dintre bărbați poartă un teanc ordonat de scrisori pliate, toate fâlfâind ca niște pene captive în mâinile lor învelite în mănuși. Pași grei bubuie pe scara blocului nostru, făcând să tremure tablourile înrămate de pe pereți. Acesta e căminul nostru și ne poate fi luat într-o clipită. Toate amintirile noastre trăiesc aici, alături de noi – primii pași, primele cuvinte, sărbătorile. E ca și cum am privi un îngrozitor spectacol la teatru, dornice să tragem cu ochiul printre degetele strânse și temându-ne de ce ar putea sări asupra noastră în continuare. Doar că nu suntem la teatru, iar mâinile noastre nu vor fi de ajuns ca să ne protejeze.

Stau cu Jordanna alături, amândouă neliniștite, ciulind urechile ca să aflăm la ce ușă se vor opri mai departe. Am încercat să înțelegem ce înseamnă această creștere bruscă a activității, dar tăcerea noastră spune totul. Ar trebui să-i

spun că va fi bine, dar știe când nu sunt sinceră. Are doar paisprezece ani, însă în ultima vreme o văd mai degrabă ca pe o egală decât ca pe un copil. E cea mai apropiată prietenă a mea și se poartă, vorbește și arată exact ca mine. Oamenii ne-au întrebat dacă suntem surori, lucru pe care ea nu îl consideră un compliment la fel de mult ca și mine. Îi cunosc gândurile la fel de bine ca pe-ale mele și urăsc faptul că și ea le cunoaște pe-ale mele, pentru că sunt îngrozită.

Nu am pus la îndoială informațiile transmise în șoaptă pe care Leo le-a primit de la fostul său ofițer superior în ianuarie, dar în ultimele șase luni m-am convins singură că planul despre care se tot zvonește, cel de eradicare a tuturor evreilor din Europa, e de neconceput, în ciuda avertismentului ofițerului. E greu de imaginat o brutalitate mai aspră decât cea pe care o trăim deja.

Mi-aș dori ca acest lucru să fie încă adevărat.

— Mamă, nu ne-ar fi bătut deja la ușă dacă ar fi avut nevoie să ne dea ceva? întreabă ea.

Polițiștii se plimbă în continuare pe afară și nu au terminat cu ceea ce fac.

— Ai dreptate! îi răspund.

— Tata și Max se vor întoarce curând. Vor înțelege ce se întâmplă, șoptește ea, în timp ce Lilli ni se alătură în camera de zi, cu păpușa strânsă sub braț.

— La ce te uiți pe fereastră? întreabă ea.

— La nimic, doar la norii care se adună, spune Jordanna, așezându-se lângă Lilli pe canapea. Credeam că i-ai împletit părul păpușii. De ce l-ai desfăcut?

Lilli ridică din umeri, iar o urmă de cugetare atentă îi brăzdează chipul frumos. Nu-mi pot imagina ce trebuie să gândească. Nu înțelege mare lucru din ce se întâmplă în jurul nostru: noile legi care ne obligă să ne marcăm toate

hainele cu steaua galbenă a lui David și cuvântul „Iudaic”, pe care ea le consideră simple decorațiuni frumoase. Am inventat scuze, motive pentru care nu mai putem folosi transportul public sau să mergem în parcuri, iar ea îi vede deja pe Max și pe Jordanna învățând acasă, cu un meditator, în loc să meargă la școală. Restricțiile de circulație nu o afectează, dar lipsa alimentelor, da. De fiecare dată când cere o mâncare anume pe care nu i-o pot oferi, inima mi se mai frânge un pic. Între timp, Max și Leo muncesc la fabrică, făcând muncă fizică, fără să fie plătiți.

Supraviețuim din puținele economii care ne-au mai rămas, o idee care mă roade neîncetat, ca o foame sâcâitoare. În fiecare noapte adorm întrebându-mă cât timp vom mai putea ascunde adevărul de copiii noștri. Și totuși, în fiecare zi ne apropiem tot mai mult de marginea unei prăpastii în care pare aproape sigur că vom fi împinși.

O bătaie în ușă îmi face inima să-mi sară în gât. Îmi strâng colierul de perle, simțindu-i răceala familiară la gât, dar nu-mi oferă niciun pic de liniște, doar o amintire a ceea ce-aș putea pierde cu mare ușurință. Vocea îmi tremură când îmi silesc cuvintele să-mi iasă din gură:

— Mergeți în camera voastră, fetelor, și închideți ușa!

Ascult zgomotul pașilor lor, ținându-mi respirația până aud că sunt în siguranță în dormitor. Fiecare pas spre ușă mi-l simt ca și cum aș înainta prin noroi gros; trupul îmi e greu de frică. Ar trebui să fiu puternică, dar nu știu cât timp voi mai rezista.

— Mama! mă strigă Jordanna.

— Du-te, acum! îi răspund, dorindu-mi mai mult decât orice s-o pot ține lângă mine pentru un strop de alinare.

Jordanna o ia pe Lilli de mână, trăgând-o de pe canapea, fără să-și dezlipească ochii de la mine.

Mă căznesc să schițez un zâmbet, dar sunt sigură că mă citește perfect.

— Mă ocup eu de tot! Nu-i nevoie să vă faceți griji!

Gâtul mi se usucă, iar pieptul mi se contractă pe măsură ce mă apropiu de ușă, când se mai aude o bătaie. Cu o mână tremurândă, desfac zăvorul și deschid. Un val rece de transpirație îmi acoperă fața când dau cu ochii de familia Feinstein. Stau cu toții în fața mea, mai palizi decât i-am văzut vreodată. Miriam și Ezra, vechii noștri prieteni, tremură, iar Alfie stă în spatele părinților săi, cu ochi mari și nedumeriți.

— Intrați, intrați! Îi îndemn, amintindu-mi să respir.

Îi zoresc înăuntru și închid ușa.

— Ne pare foarte rău că dăm buzna așa! se scuză Ezra. Ne întrebam dacă ați primit și voi astăzi o înștiințare.

Miriam își apasă degetele pe buze, în timp ce lacrimile i se adună în ochi.

— Nu, nu încă, cel puțin. Voi ați primit?

Cuvintele îmi sunt seci, blocate în gât.

Ezra scoate o hârtie din buzunarul interior al hainei și mi-o întinde. Mă chinui să desfac foile împăturite, încercând să-mi potolesc mâinile înainte de-a citi textul dactilografiat:

Geheime Staatspolizei

Hamburg, 8 iulie 1942

Către: Jüdische Familie Feinstein¹

Prin ordinul Reichului,

Sunteți obligați să părăsiți apartamentul dumneavoastră de pe Kanalplatzstraße nr. 4 până la data de 11 iulie 1942, ora 17.00. Vă veți prezenta la gara Hamburg-Tiefstack pentru relocare.

---

¹ „Familia evreiască Feinstein”, în lb. ger., în orig. (n. tr.).

Este permis un singur bagaj de persoană, care să conțină doar îmbrăcăminte necesară și obiecte personale. Toate celelalte bunuri vor fi lăsate în urmă și considerate proprietate a Reichului.

Nerespectarea acestui ordin va duce la arestare și urmărire penală.

Prin autoritatea:

Obersturmbannführer Wilhelm Richter

Am citit scrisoarea de două ori, dar cuvintele îmi plutesc în minte, lipsite de orice logică – sau poate că mintea mea refuză să accepte adevărul. Măinile îmi tremură atât de tare, încât hârtia se șifonează și se răsuțește în încheștarea mea.

— Nu se poate! șoptesc, dar vocea îmi cedează, trădându-mi groaza care m-a cuprins.

Toți suntem neputincioși, lipsiți de putere, iar acum nimic nu e mai greu de acceptat decât asta.

O cheie zornăie în broasca ușii de la intrare, apoi Leo și Max pășesc înăuntru. Se opresc amândoi, șovăind, cu ochii mari, când îi observă pe membrii familiei Feinstein în apartamentul nostru. Leo se adună rapid.

— Nu mă așteptam să vă văd în seara asta. Ce surpriză plăcută! le spune el.

Încerc să dau dovadă de discreție în timp ce fac un semn din cap către soțul meu, dorind să-l avertizez astfel că vecinii n-au venit aici din motive fericite.

— Dragule, familia Feinstein a primit astăzi o înștiințare de neconceput, spun.

Leo observă hârtia din mâna mea și mi-o smulge cu grijă dintre degete ca s-o citească. Aș vrea să-i spun lui Max să nu mai tragă cu ochiul peste umărul tatălui său, dar sunt de

aceeași înălțime și e greu să-l oprești din orice își dorește acum, când e aproape adult.

— Nu... nu pot – nu pot să plece! mormăie Max. Biroul de Emigrări le-a refuzat vizele cu nici șase luni în urmă, ținându-i practic ostatici aici. Nu pot pur și simplu să-i trimită acum, cu mai puțin de trei zile de preaviz. Trebuie să facem ceva! Tata, trebuie să existe o soluție, nu-i așa?

— Max! spune Alfie. Ca evrei, știi bine că nu putem lupta împotriva Reichului. Pentru ei nu însemnăm nimic.

Faptul că noi nu primim o înștiințare astăzi se datorează imunității obținute de Leo în urma războiului trecut, deși de nenumărate ori m-am întrebat cât de sigură e o promisiune care nu a fost niciodată scrisă pe hârtie.

Leo se plimbă agitat de colo-colo și se tot strânge de ceafă.

— N-am putut să nu aud, spune Jordanna, ivindu-se de după colț. Trebuie să-i ajutăm! Max are dreptate!

Imaginea Jordannei, cu ochii în lacrimi, e ca un pumnal ce mi-a fost înfipt în piept, știind cât de mult a îndurat deja doar pentru că e evreică în această țară. Cât din inocența ei va mai fi obligată să piardă? Vreau s-o ocrotesc și s-o strâng în brațe. Și totuși, știu că îmbrățișarea mea nu e suficient de puternică pentru a o feri de ororile realității noastre. Sentimentul meu personal de neputință i se reflectă în ochi cu prea multă claritate. Nu-i corect!

— Nu-i nimic de făcut, spune Miriam cu o voce slabă. Nimeni nu poate să se lupte cu asta.

Rămân împietrită acolo, cu inima sfâșiată, în timp ce îl văd pe Max gâfâind după aer și uitându-se la cel mai bun prieten al lui, care i-a fost alături aproape toată viața. Și pe Jordanna, care a fost îndrăgostită în taină de Alfie încă de când a fost suficient de mare să recunoască acea scânteie

din piept, dar care n-a observat privirile lui insistente atunci când trecea pe lângă el. Instinctul meu matern mi-a transmis mereu că, într-o bună zi, aceștia doi o să fie împreună. Acum însă nu mai știu ce să cred. Ideea unor inimi tinere frânte adaugă și mai multă suferință la conștientizarea faptului că avem atât de puțin control asupra propriilor vieți. Nu pot decât să mă gândesc că îi dezamăgesc pe toți neavând cuvintele potrivite sau o soluție de oferit – mai ales pe copiii mei, care acum se uită la mine cu durere în priviri.

— Puteți să rămâneți cu toții la noi, spune Leo. Nu știu cât timp mai avem până când o să primim și noi o înștiințare, dar până atunci veți sta aici.

Ezra clatină din cap.

— Nu, nu! E imposibil! Dacă nu ne prezentăm, o să ne găsească și o să ne-aresteze pe toți.

— Dar Alfie? El ar putea să rămână, nu? întrebă Jordanna. Numele lui nu ar fi trecut în registrul apartamentului, corect?

Reichul are acces la mult mai multe informații decât își poate imagina majoritatea dintre noi.

Ezra și Miriam se uită unul pe celălalt, schimbând o privire pe care eu nu reușesc s-o descifrez. Aerul din apartament a devenit stătut, fiecare dintre noi respirând cu greutate și ajungând să înțeleagă că nu există un răspuns corect.

Miriam își apasă mâinile pe piept.

— Presupun că Alfie ar putea să rămână. O să le spunem că nu avem un fiu și că registrele lor sunt greșite, îngaimă ea printre suspine.

— Am niște legături prin... ăă... printr-un vechi camarad care ar putea să mă ajute cu obținerea de acte noi pentru el. Dacă reușesc, am putea să-i schimbăm numele de familie în al nostru. O să văd cât mai repede ce pot să fac, spune Leo.

Alfie nu are nimic de zis în toată povestea asta și rămâne privind când la unul dintre părinți, când la celălalt, amândoi distruși.

— Cum o să vă găsec?

— O să te găsim noi când o să fie sigur, îi răspunde Miriam, apucându-i bărbia între vârfurile degetelor. Tu ești lumea noastră și o să-ți scriem în fiecare zi, ca să te anunțăm că suntem bine. Inima mea îmi spune că vei fi mai în siguranță aici, cu familia Bergmann.

Încă-l mai văd pe Max, la zece sau unsprezece ani, implorându-ne cu mâinile împreunate pe mine și pe Miriam să-l lăsăm pe Alfie să rămână peste noapte, iar Alfie făcea același lucru la ei acasă în weekendul următor. Acum niciunul dintre băieți nu mai imploră nimic, pentru că nimeni nu mai știe ce înseamnă siguranța.